

Vásáry Tamás újból a Rádiózenekar élén

**Vásáry Tamás Kossuth-díjas,
a Nemzet Művésze, zongoraművész.
Karmesterként több mint száz
zenekarral dolgozott Most
visszahívták és ő elvállalta újból
a Rádiózenekar vezetését.**

■ Milyen szívvvel fogadta el a felkérést?

– Érdekes történet, mert nem tudok arról, hogy ez mással megtörtént már. Ha megszakad egy zenekarral a kapcsolat, akkor ugyanabba a pozícióba nem szoktak visszahívni. Velem azonban ez történt. Az én kapcsolatomban ez alatt az idő alatt sem szakadt meg teljesen, mert időnként visszahívtak vendégkarmesterként. Nekem pedig mindig az volt az érzésem, hogy hazamegyek. Ugyanúgy fogadtak, ugyanúgy álltak a zenéhez, sőt még jobban. Ez részint annak tulajdonítható, hogy előnyös változások voltak a zenekarban. Például, Oláh Vilmos most a koncertmester, akit gyerekkora óta ismerek és mint kamarapartner sokszor dolgoztunk együtt. Amit észrevettem, hogy az én instrukcióimat nem radírozták ki a kottákból akkor sem, amikor azt a művet más karmesterrel próbálták. Így könnyű dolgom volt. Arra én egy pillanatig sem számítottam, hogy visszamegyek a zenekarhoz. Távozásomnak finánciális oka volt, nem zenei. A zenekar ugyanis nem kapta meg azt a dotációt, amit megérdemelt volna. Évtizedeken keresztül nem volt fizetésemelés. A méltó fizetés az alapja annak, hogy valaki jól tudjon muzsikálni, ha megvan a kenyérre meg villanyszámlára való. Anyagi gondokkal sújtottan nehéz a zenére koncentrálni. Néhány hónappal ezelőtt az új vezetőség javasolta, hogy jöjjenek vissza a zenekarhoz. Érdekes az egybeesés. Amikor én idejöttem a Rádióhoz a 90-es évek elején, azzal kérészt meg valaki az együttesből, hogy elvállalnám-e a zenekar vezetését. Akkor azt mondtam, hogy természetesen, mert zeneileg is, művészileg is és emberileg is barátaimnak éreztem őket, és érzem őket azóta is, valahányszor, ha találkoztunk, vagy ha együtt muzsikáltunk. Most ismét feltették nekem a kérdést, amire azt válaszoltam, hogy amennyiben nem változik a finánciális helyzet, akkor ugyanott vagyunk, mint amikor eljöttem, ezért az a feltételem, hogy

FOTO: BALOGH ISKANDER

a zenekar fizetésemelést kapjon, és lényeges módon javuljon a finánciális helyzet, mert onnan lehet elindulni. Ezt meg is kaptam.

Már volt egy fizetésemelés és ígéteret kaptunk egy szeptemberre is. Hogy miért mentem el és miért jöttem vissza? Pofon egyszerű, pedig kívülről talán nehéz megérteni. Kicsit olyan, mint amikor emigráltam Magyarországról, és utána visszajöttem. Nem azért mentem el, mert kedvem volt elmenni, hanem mert el kellett mennem, így,

amikor visszajöttem olyan volt mintha el sem mentem volna.

■ Az új-régi zenekarával milyen művészi tervei lehetnek?

– Mivel mindig legalább egy évre előre kell tervezni, a közeljövő programja már kész. Az én programomat majd meg kell beszélünk a vezetőséggel, mert elképzeléseim vannak, de ismernem kell a lehetőségeket. Ebben a szezonban négy fiatal karmesternek lesz hangversenye, s én mindegyik kar-

mesterrel a közönség előtt, a hangversenyt megelőző percekben fogok beszélgetni. Nagyon fontosnak tartom, hogy a fiataloknak minél nagyobb szerepe legyen. Olyan nehéz az áttörés manapság! Ez az egyik terv, tehát a fiatalok foglalkoztatása, a másik pedig külföldi karmesterek meghívása. A kórusnak van már egy betervezett sorozata, és a gyerekkórusnak is lesznek komoly feladatai. Ezeket én mindenféleképpen támogatom és a jövőben még gyarapítani szeretném.

Tervezem két Liszt-mű előadását. A Dante-szimfóniában gyerekkórus van, a Faust-szimfóniában pedig a férfikórusra van szükség. Mindig a pénz dönti el, hogy mit lehet, és mit nem. Ha nem lehet meghívni egy hatvan tagú kórust, akkor egy tizenöt fős lehet. A külföldi kapcsolataimat is szeretném feleleveníteni, mert például Angliában rendszeresen koncerteztünk a zenekarral. Amikor megszakadt a kapcsolat a Rádiózenekarral, akkor mondták, hogy engem szívesen látnak, a zenekart is, de csak velem. Remélem, hogy fel tudom eleveníteni ezt az angliai kapcsolatot, de a németet és a japánt is. Amit feltétlenül szeretnék folytatni, az a Zenén túl sorozat a Zeneakadémián. Beszélek, dirigálok, zongorázom. A sorozat rendkívül népszerű. Az új ötlet az, hogy miután volt egy ilyen beszélgetős Zenén túl a Zeneakadémián, utána az egész művet eljátszanánk a MŰPÁ-ban. Ez érdekes ötlet és remélem, a közönségnek is tetszik majd. Lesz egy Haydn Zenén túl novemberben, decemberben pedig a MŰPÁ-ban felhangzik Haydn A teremtés oratóriuma. A következő zeneszerző: Mendelssohn. A Szentivánéji álomhoz írt színpadi zenéje egészben ritkán hangzik el. Ha a színházak a Shakespeare-darabot játsszák, akkor ahhoz nincs pénze a teátrumnak, hogy meghívjon egy egész zenekart. Ha a zenekar játssza a művet, akkor pedig ahhoz nem hívnak tizenhét fős színtársulatot. Én annyira szeretem ezt a művet, hogy kísérletet tettem a probléma megoldására. Készítettem egy olyan szövegváltozatot, ami csak ötven perces, és benne vannak a legszébb irodalmi részek. Mindössze három színrészt igényel. Egy férfi játssza az összes férfi-, egy nő az összes női szerepet és a harmadik előadó pedig Puck. Ez a színészeknek is nagy feladat és zeneileg pedig – ez a legfontosabb – megszólal az egész mű. Ezek azok a programok, amiket már lehetett adaptálni az új szituációhoz. A következő évad, már teljes mértékben közös szervezés lesz a vezetőséggel és velem.

■ *Hogyan határozná meg a rádiózene-*

kart a magyar zenei élet palettáján? A nagyon is szerteágazó magyar zenei életben ennek az együttesnek milyen feladatai és milyen lehetőségei vannak?

– A zenekar karakteréhez – úgy gondolom – hozzájárultam és hozzájárulok. Ez benne van a zenekar zenéhez való hozzáállásában. Héthy Apor mondta nekem, aki az ügyvezető igazgató volt abban az időben mikor én a zenekarral dolgoztam, hogy „neked van egy ragályos betegséged: a zeneszeretet, ami az emberekre ráragad”. Ez valóban így van. Nekem a legnagyobb öröm, amikor azt érzem, hogy az emberek boldogok vagy sírnak zenehallgatás közben, tehát kapnak valamit. Ugyanígy, a zenekar is. Én nem hiszek abban a Sztanyiszlavszkij-nézetben, hogy ne az előadó sírjon, hanem a közönség. Az előadó maradjon kívül. Ez lehetetlen. A közönség megérzi, hogy az előadó kívül, vagy belül van. A zenekarnak is a zenén belül kell lenni. Ezért van az, ha technikailag nem is tökéletes a produkció, akkor is valami többet kap a közönség. A televíziós felvételeknél a közönség arcán is lehetett látni, hogy élményt kaptak. Ez volt a karaktere a mi zenekarunknak. Nagyon sok kiváló zenekar van a világon, akik kijönnek és tökéletesen játszanak, csak az az embernek az érzése, hogy minek, mert a szívük és a lelkük nincs ott. A rádiózenekarnak ott van a lelke. Nagyon jó dolog, hogy nem történtek olyan változások ez alatt a zenekaron belül ez alatt a tizenkét év alatt, hogy ezt megtörjön. Ez a legfontosabb dolog. Ha karakterizálni akarnám a zenekart, akkor azt mondom, hogy a nő a rádiózenekar és a férfi a Nemzeti Filharmonikusok. Ezt bátran vállalom, mert én nagy nőpárti vagyok. Szerintem a nők erősebbek, mint a férfiak...

■ *Ön sohasem szégyellte az érzelmeit.*

– Azt nem! Ezt a könyvem is mutatja (Üzenet I.) Amikor írok, akkor én beleélem magam abban a helyzetbe, és mindenre emlékszem, ami elhangzott: vitákra, beszélgetésekre. Ez azt is jelenti, hogy nemcsak a kellemesre, hanem a kellemetlenre is emlékszem. Számomra a világ megközelítése az érzelmeken keresztül történik. Előfordult nem is olyan régen, hogy egy próbán elsírtam magam a zenétől. A művet gyerekkorom óta ismertem. Most ugyanabban sokkal többet érzek. Nem érzem másnak a mondanivalóját, csak még mélyebben hat rám. A nagy zenék mindig megmozgatják az egész bensőmet, és annak örülök, amikor látom, hogy a zenekarra is hat, és akkor természetesen hat a közönségre is.

■ *A zenekarral való közös munkában azt szeretném, hogy ez az érzelmi bevonódás folytatódjék?*

– Igen. Sokszor idéztem már Anna Pavlova történetét. A nagy orosz táncosnőnek mindenütt a világon óriási sikere volt. Egyszer, Stockholmban, az előadás után lovas kocsin hazáig kísérték. A közönség letáborozott az erkélye alatt és éljeneztek, ő pedig szórta rájuk a virágokat, amiket tőlük kapott. Utána megkérdezte az öltöztetőnőjét, egy egyszerű orosz lányt: mit gondolsz, miért vagyok én ilyen hatással az emberekre? A kislány azt felelte, azért madame, mert amikor maga táncol, akkor az emberek elfelejtik a szomorúságukat. És ez a lényeg! Akkor Pavlova beírta a naplójába: ettől a pillanattól kezdve tudtam, hogy miért élek. Ugyanezt mondom én is. Ami értelmet ad a munkámnak az az, hogy az emberek elfelejtsék a szomorúságukat. Amikor zenét hallhatnak, akkor kapjanak valami olyasmit, amivel kiléphetnek a mindennapos élet nyűgéből, bajából, gondjából és drámájából. Mindannyiunkban két ember létezik: egy halandó és korlátolt és egy halhatatlan korlátlan. Az anyag, a testünk, a személyiségünk nemcsak, hogy egyszer meghal a végén, hanem közben is állandóan meghal. Minden pillanatban meghalunk, mert elvesztünk valamit. Az igazi énünk, az a magasabb sík, ahol minden megoldódik. Ha belegondol, a problémák azok mindig az egóban vannak, a földi, halandó lényünkben. A magasabb rendűben nincs probléma. Amikor meditálok, akkor kikapcsolom a gondolataimat, és akkor vagyok igazán. Ez pont a fordítottja annak, amit Descartes mondott: Gondolkodom, tehát vagyok. Ez is igaz de amikor nem gondolkodom és akkor vagyok, az az igazi. A jó zene arra készítet, hogy ne gondolkozzunk, ne gondoljak arra, hogy mi lesz holnap, hogy milyen kellemetlen feladataim vannak, hanem ott legyek abban a pillanatban és érezzek. Szerintem az a Krisztusi mondas, hogy engedjétek hozzám a kicsdedeket pontosan ezt jelenti. Nem azt, hogy a kicsinyeket engedjétek hozzám, hanem azt, hogy azokat a gyerekeket akik a jelenben élnek, mert övék a mennyeknek országa. Csak akkor tud boldog lenni igazán az ember, ha a jelenben él. Ha nem a jelenben él, akkor ha már meg is kapta azt, amire vágyott, akkor már arra gondol, hogy ezt el ne veszítse, s akkor már a jövőben létezik. A jelenben élünk, amikor egy koncertet hallgatunk. Ha ott vagyunk, azalatt az idő alatt egyszerűen bele tudunk érni azokba a saját magunkban levő régiókba, ahol nincs probléma és ez az igazi élet!

(Józsa Ágnes)